

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب در دانشگاه امام صادق (ع)

عباس رجبی

مدیر بخش اطلاع‌رسانی دانشگاه امام صادق (ع)

rajabi@isu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۸۷/۱۱/۱۵؛ تاریخ پذیرش: ۸۸/۲/۲۸

چکیده

با رشد فزاینده‌ی نشریات الکترونیکی، به دلیل قابلیت‌های بالقوه‌ی آن و گرایش کتابخانه‌ها به خرید و جایگزینی آن با نشریات چاپی، پژوهش‌گران به بررسی میزان و چگونگی استفاده‌ی کاربران از این قابلیت جدید در دهه‌ی گذشته پرداخته‌اند. دانشگاه امام صادق (ع) نیز، با اشتراک پایگاه‌های اطلاعاتی حاوی نشریات الکترونیکی، این امکان را برای کاربران خود فراهم آورده است. در پژوهش حاضر از روش پیمایشی و نیز تحلیل آمار مربوط به استفاده از منابع الکترونیکی که توسط ناشران فراهم گردیده استفاده شده است و طی آن مشخص گردید که در بین نشریات این پایگاه‌ها نشریات مربوط به حوزه‌ی مدیریت بالاترین میزان استفاده را دارا است. از نظر تعداد مراجعه به پایگاه‌ها، به ترتیب پروکوئست ۵۰۰۰، جی استور، امرالد و ابسکو قرار دارد. از نظر تعداد مقاله دائلود شده، پایگاه جی استور در بالاترین رتبه قرار دارد. تکالیف کلاسی و درسی و نیز نگارش مقاله از مهمترین دلایل دانشجویان در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی و در بین استادان، آموزش و تدریس و نگارش مقاله بالاترین دلیل استفاده ایشان است.

کلیدواژه‌ها: نشریات الکترونیکی، پایگاه‌های اطلاعاتی نشریات، رفتار اطلاع‌یابی کاربران، جی استور، ابسکو، امرالد، پروکوئست ۵۰۰۰، دانشگاه امام صادق (ع).

مقدمه

مطالعه‌ی مستمر در طول چهار دهه‌ی گذشته نشان می‌دهد که اغلب دانشمندان معتقدند مجله‌های علمی نسبت به سایر منابع اطلاعاتی همانند کتاب، پایان‌نامه، گزارش و غیره دارای ارزش بیش‌تری هستند (تنوپیر و کینگ^۱، ۲۰۰۰). از دلایل ارزشمندی نشریات علمی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- مقالات توسط هیئت داوران بررسی می‌شود و نظرات کارشناسی آنان در صورت نیاز لحاظ می‌گردد.
- مقالات متنوع از پدیدآوردگان مختلف در هر شماره از نشریه چاپ می‌شود.
- نسبت به سایر منابع اطلاعاتی همانند کتاب، پایان‌نامه، و غیره سریع‌تر منتشر می‌شود و به دست علاقه‌مندان می‌رسد.

با ظهور نشریات الکترونیکی، دانشمندان نیز به نشر اندیشه‌های خود در قالب مقاله در نشریه تمایل بیش‌تری نشان دادند؛ چرا که تعداد نشریات گسترش فزاینده‌ای یافت و نشریات دسترسی باز^۲ نیز در محیط وب، حضوری پررنگ‌تر یافتند. پژوهش‌های زیادی نشان داد که استفاده از نشریات چاپی در مقابل نشریات الکترونیکی در حال افول و کم‌رنگ شدن است (روچ فیچ و سیبکی^۳، ۱۹۹۹؛ ای جوست^۴، ۲۰۰۱؛ راجرز^۵، ۲۰۰۱؛ دی گروت و درچ^۶، ۲۰۰۱؛ آبست^۷، ۲۰۰۳؛ بار الیان، پرتیز و ولمن^۸، ۲۰۰۳؛ گلیانی مقدم و تلوار^۹، ۲۰۰۸؛ ریحانیان و زندیان^{۱۰}، ۲۰۰۸).

پژوهش‌گران رفتار اطلاع‌یابی، بیش‌تر مطالعات خود را از بررسی استفاده‌ی خوانندگان از شکل چاپی نشریات به سوی مطالعه نشریات الکترونیکی سوق دادند. مطالعات زیادی در این زمینه انجام شد. مطالعه بر روی کاربران و استفاده از نشریات الکترونیکی و ادبیات آن از اواخر سال ۱۹۹۰ به بعد شروع شد؛ هنگامی که تعداد عناوین زیادی نشریه‌ی الکترونیکی در سطح وسیع در اختیار همگان قرار گرفت (گلیانی مقدم و تلوار، ۲۰۰۸).

1. Tenopir and King

4. eJUST (*Stanford E-Journal User Study*)

6. de Groote, Dorsch

9. Galyani Moghaddam and Talawar

2. Open access

7. Obst

10. Riahian , Zandian

3. Rusch-Feja and Siebeky

5. Rogers

8. Bar-ilan, pertiz, wolman

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

بیان مسئله

در سال‌های اخیر، کتابخانه‌ها درصد بالایی از بودجه‌ی سالانه خود را صرف اشتراک و خرید سالانه‌ی نشریات می‌نمایند (کید^۱، ۲۰۰۲؛ لوتر^۲، ۲۰۰۲؛ کریلیدو^۳، ۲۰۰۴). با رواج و تکامل نشریات الکترونیکی، محیط وب قابلیت‌های متنوعی برای کاربران-نسبت به شکل چاپی نشریات- عرضه نمود که مهم‌ترین آنها عبارتند از قابلیت جست و جو، دسترسی به آرشیو شماره‌های گذشته، خروجی‌های مختلف از هر مقاله، دسترسی به تعداد عناوین بیش‌تری از نشریات و غیره. کتابخانه‌ها نیز این فرصت را یافتند تا هزینه‌ی کم‌تری برای اشتراک آنها در مقابل شکل چاپی نشریات پرداخت کنند. این مسائل باعث گردید کتابخانه‌ها درصدد جایگزینی نشریات الکترونیکی با چاپی باشند (مونتوگومری و کینگ^۴، ۲۰۰۲). در ایران نیز سالانه میلیون‌ها دلار توسط مراکز و مؤسسات آموزشی و پژوهشی صرف خرید پایگاه‌های اطلاعاتی حاوی نشریات الکترونیکی می‌شود (شهرزادی، ۱۳۸۵؛ عمرانی، ۱۳۸۶). کنسرسیوم‌های خرید پایگاه‌های اطلاعاتی ایران که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی مشغول به کار هستند، سالانه با توجه به ردیف بودجه‌ی تخصیصی و اعلام نیاز و درخواست دانشگاه‌ها و مراکز عضو، اقدام به خرید کنسرسیومی پایگاه‌های اطلاعاتی می‌نمایند. اما سؤال این است که اعلام نیازها برای تمدید اشتراک، حذف و یا تغییر این پایگاه‌ها بر چه مبنای چگونه است؟ و آیا تعداد دفعات استفاده و هزینه-سودمندی نشریات الکترونیکی این پایگاه‌ها بررسی شده است یا خیر؟ بر خلاف نشریات چاپی که گردآوری آمار مربوط به میزان استفاده از آنها با فقدان دقت کافی و مشکلات متعدد همراه است، که این امر سبب اجتناب پژوهش‌گران از وارد شدن به این حوزه بوده است (جن کینز^۵، ۱۹۹۷)، گردآوری دقیق آمار استفاده از نشریات الکترونیکی به لطف فایل‌های گزارش تراکنشی^۶ سرورهای این نشریات، به راحتی میسر است.

دانشگاه امام صادق (ع) از معدود دانشگاه‌هایی است که با رواج لوح‌های فشرده‌ی پایگاه اطلاعاتی پروکوئست در ایران، از همان سال‌های اولیه، این مجموعه را مشترک گردید. پس از آن که قابلیت ارائه‌ی پایگاه‌های الکترونیکی نشریات بر روی محیط وب ایجاد گشت، این

1. Kidd

2. Luther

3. Kyrellidou

4. Montgomery and King

5. Jenkins

6. Log file server

دانشگاه پایگاه‌های مختلفی را مشترک شد. سالانه گزارش‌های میزان و چگونگی استفاده از این پایگاه‌ها توسط کاربران این دانشگاه استخراج و تحلیل می‌گردد. این گزارش‌ها ملاکی برای انتخاب، اشتراک، آشنایی با نیازهای اطلاعاتی و چگونگی استفاده‌ی کاربران دانشگاه از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی است. در این پژوهش، پژوهش‌گر قصد دارد تا این تحلیل را برای سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ ارائه دهد. اعضای کنسرسیوم‌های ایرانی نیز با استخراج گزارش‌های مربوطه به میزان و چگونگی استفاده‌ی کاربران خود از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی، می‌توانند نیازهای اطلاعاتی و میزان بودجه‌ی مورد نیاز را به درستی برآورد نمایند.

هدف کلی پژوهش

هدف از انجام این پژوهش، بررسی میزان و نوع استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب مشترک دانشگاه امام صادق (ع) در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ است.

اهداف فرعی

۱. تعیین بیش‌ترین و کم‌ترین میزان استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی توسط جامعه‌ی دانشگاهی دانشگاه امام صادق (ع)
۲. تعیین مهم‌ترین دلایل استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی توسط جامعه‌ی دانشگاهی دانشگاه امام صادق (ع)

سؤالات پژوهش

۱. وضعیت مقاطع و رشته‌های تحصیلی جامعه‌ی دانشگاهی دانشگاه امام صادق (ع) در این طرح پژوهشی چگونه است؟
۲. میزان استفاده از هر یک از پایگاه‌های اطلاعاتی چگونه است؟
۳. شکل و نوع اطلاعات اقتباس شده‌ی مقالات نشریات الکترونیکی از هر پایگاه اطلاعاتی چگونه است؟
۴. اطلاعات اقتباس شده از هر یک از پایگاه‌های اطلاعاتی به چه منظور مورد استفاده قرار می‌گیرد؟

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

۵. نوع جست و جو در پایگاه‌های اطلاعاتی چگونه است؟

۶. اطلاعات اقتباس شده از هر یک از پایگاه‌های اطلاعاتی چگونه مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد؟

پیشینه‌ی پژوهش

مطالعات زیادی در مورد میزان و نوع استفاده از نشریات الکترونیکی انجام شده است. تنوپیر^۱ (۲۰۰۳) در پژوهش خود به بررسی بیش از ۲۰۰ پژوهش مربوط به این موضوع از سال ۱۹۹۵ الی ۲۰۰۳ پرداخت. رولندز^۲ (۲۰۰۷) نیز در مطالعه‌ی مروری دیگری، پژوهش‌های انجام شده در حوزه‌ی نشریات الکترونیکی را از سال ۱۹۹۳ الی ۲۰۰۶ بررسی و در چهار گروه طبقه‌بندی نمود:

- تغییر زمینه‌های تولیدات و محصولات علمی ناشران و نوع استفاده‌ی پژوهش‌گران از آنها؛
- گذر نشریات از دوره و شکل چاپی به دیجیتالی؛
- حوزه‌های موضوعی و استفاده از اطلاعات؛
- تغییر رفتار کاربران.

در این جا به صورت اجمالی مواردی ذکر می‌شود:

کی^۳ و همکارانش (۲۰۰۲) در پژوهش خود به بررسی رفتار دانشجویان علوم و فن آوری تایوانی در استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه اطلاعاتی ساینس دایرکت پرداختند. این پژوهش بوسیله‌ی تحلیل گزارش‌های تراکنشی پایگاه اس دی او اس^۴ در ماه‌های ژانویه الی دسامبر سال ۲۰۰۰ انجام شد. این گزارش‌ها بر اساس تحلیل نشانی‌های آی پی^۵، تاریخ و زمان، نشانی اینترنتی^۶ و داده‌های ارسالی و دریافتی کاربران از نشریات الکترونیکی این پایگاه بود. نتایج نشان داد، ساعت ۱۰ الی ۱۸ بیش‌ترین میزان استفاده‌ی کاربران از نشریات این پایگاه بود. بجز شنبه و یکشنبه بقیه‌ی روزهای هفته نزدیک به ۸۰۰۰۰۰ صفحه دیده می‌شد. مقالات مورد استفاده‌ی کاربران به شکل پی دی اف^۷، چهار برابر مقالات اچ تی ام ال^۸ بود. غالب

1. Tenopir

2. Rowlands

3. ke

4. the Taiwan ScienceDirect OnSite (SDOS)

5. IP

6. Url

7. pdf

8. Html

جست‌وجوی مورد نظر کاربران، استفاده از عملگر "و" بود که پیش‌فرض جست‌وجو (جست‌وجوی ساده) این پایگاه نیز می‌باشد. ۵۵ درصد کاربران یک‌بار جست‌وجو کردند، ۳۲ درصد جست‌وجوی خود را تغییر دادند، و ۱۳ درصد از جست‌وجوهای برابر پیشنهادی پایگاه اطلاعاتی استفاده کردند.

نیکلاس، هانتینگتون و واتکینسون^۱ (۲۰۰۵) با تحلیل فایل‌های گزارش‌نشریات الکترونیکی انتشارات بلک‌ول^۲، به بررسی تفاوت‌های رفتار اطلاعاتی گروه‌های مختلف کاربری از جمله دانشجویان و اعضا هیئت علمی کالج دانشگاهی لندن پرداختند. این پژوهش از فوریه الی مارس سال ۲۰۰۳ با روش تحلیل گزارش عمیق^۳ انجام شد. نتایج نشان داد ۲۵ درصد کاربران فهرست شماره‌های نشریات، ۲۳ درصد فهرست مندرجات، ۲۰ درصد چکیده، ۱۰ درصد متن کامل مقالات به شکل اچ تی ام ال و ۲۱ درصد متن کامل مقالات به شکل پی دی اف را استفاده نموده‌اند. موضوعات نشریات استفاده شده به ترتیب ۴۹ درصد پزشکی، ۳۱ درصد علوم پایه، ۷ درصد علوم اجتماعی و انسانی، و ۱۴ درصد حرفه‌ای^۴ بود. استادان ۱۹ درصد، پژوهش‌گران ۲۷ درصد، دانشجویان تحصیلات تکمیلی ۴ درصد، کارشناسی ۳۰ درصد، و کارورزان ۲۰ درصد جامعه‌ی استفاده‌کننده بودند.

نیکولاس و دیگران (۲۰۰۶) در پژوهش دیگری با تحلیل فایل‌های گزارش تراکنشی کتابخانه دیجیتال اوهایولینک^۴ که دسترسی به بیش از شش هزار مجله را فراهم می‌کند، نشان دادند که تحلیل گزارش‌های تراکنشی می‌تواند اطلاعات متنوعی در مورد استفاده و استفاده‌کنندگان آشکار سازد. این اطلاعات شامل تعداد، عناوین، زمان، و موضوعات نشریات الکترونیکی مورد استفاده بود. نتایج نشان داد یک‌سوم نشست‌ها^۵ بدون مشاهده و در دوسوم هر نشست یک نشریه بازمینی شد. کم‌تر از یک‌چهارم کاربران خارج از محیط دانشگاه به این کتابخانه دیجیتالی برای استفاده از نشریات وصل شدند. استفاده‌ی کاربران از مقالات و نشریات قدیمی کم‌تر از نسخه‌ی جاری و جدید آن بود. کاربران بیش‌تر از فهرست موضوعی و الفبایی عناوین مقالات و نشریات به‌جای جست‌وجو بهره بردند. موضوع اکثر مقالات و نشریات مورد استفاده‌ی پزشکی، روان‌شناسی و روان‌پزشکی بود.

1. Nicholas, Huntington, and Watkinson,
3. professional 4. OhioLINK

2. Blackwell Synergy
5. Sessions

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

آتیلگان و بایرام^۱ (۲۰۰۶) در پژوهشی که تحت عنوان «بررسی میزان استفاده‌ی اعضای هیئت علمی دانشگاه آنکارای ترکیه از کتابخانه رقومی» انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که اکثر اعضای هیئت علمی از منابع اطلاعاتی موجود در دانشگاه آنکارا مطلع بوده و اقدام به استفاده از این نوع منابع می‌نمودند. یافته‌های پژوهش آنان نشان داد که پراستفاده‌ترین پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته به ترتیب عبارتند از آی اس آی^۲، ابسکو^۳، و ساینس دایرکت^۴. همچنین مهم‌ترین هدف اساتید از استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی همانا انجام پژوهش (انتشار آثار علمی) بوده و مهم‌ترین دلایل عدم استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی عبارتند از «عدم آگاهی از نحوه‌ی استفاده» و «رفع نیازهای اطلاعاتی خود از طریق سایر منابع».

آتاکان^۵ و آتیلگان (۲۰۰۸) دو پژوهش پیمایشی بوسیله‌ی پرسشنامه در سال‌های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۵ در بین استادان دانشگاه آنکارا برای چگونگی استفاده و به کارگیری نشریات الکترونیکی انجام دادند. نتایج، بیان‌گر آن بود که اغلب اعضای هیئت علمی به‌سوی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی تمایل نشان داده‌اند. نشریات الکترونیکی پایگاه‌های "وب آو ساینس"^۶، "ساینس دایرکت"، و "ابسکو" از مقبولیت بیش‌تری در بین استادان برخوردار بود. در پژوهشی دیگر گلیانی مقدم و تلوار (۲۰۰۸) به بررسی چگونگی استفاده از نشریات علمی الکترونیکی در مؤسسه‌ی علمی ایندیا پرداختند. پژوهش مزبور بوسیله‌ی پرسشنامه‌ی الکترونیکی در مدت پنج ماه از سال ۲۰۰۴ و در بین ۳۹۷ عضو از گروه‌های مختلف این مؤسسه انجام و گردآوری شد. نتایج پژوهش نشان‌دهنده‌ی محبوبیت و رشد فزاینده‌ی استفاده از نشریات الکترونیکی در بین کاربران این مؤسسه بود. عمده استفاده‌ی کاربران این مؤسسه از نشریات الکترونیکی، رفع نیازهای پژوهشی و شکل اغلب مقالات نشریات مورد استفاده‌ی آنان پی دی اف بود. از مهم‌ترین دلایل کاربران در ترجیح نشریات الکترونیکی به چاپی، دسترسی آزاد از رایانه‌های میز کار خود در طول ساعات شبانه روز بود.

در ایران نیز پژوهش‌هایی در این حوزه انجام شده است. اکثر این پژوهش‌ها، با بررسی رفتار اطلاع‌یابی کاربران، بخشی را به صورت محدود به بررسی میزان استفاده‌ی کاربران از نشریات الکترونیکی اختصاص داده‌اند.

1. Atilgan and Bayram
4. Science Direct

2. ISI
5. Atakan

3. Ebsco
6. Web of science

جوکار و ذوالفعلی‌نژاد (۱۳۸۳) به بررسی مشکلات و نقاط ضعف شبکه‌ی رزنت از دیدگاه کاربران دانشگاه شهید باهنر کرمان پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که نگرش کاربران در مورد شبکه‌ی رزنت مثبت می‌باشد، اما دستیابی به اطلاعات از طریق این شبکه را منفی ارزیابی می‌کند. آنها چنین نتیجه می‌گیرند که پاسخگویان به دلایلی نظیر دسترسی به جدیدترین پژوهش‌ها و منابع اطلاعاتی، انجام پژوهش‌های علمی و پژوهشی و استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی نشریات الکترونیکی از شبکه‌ی رزنت استفاده می‌کنند. در میان پایگاه‌های موجود در شبکه رزنت، پایگاه‌های تمام متن/تمام تصویر^۱ و پایگاه اطلاعاتی نشریات الکترونیکی (همانند ابسکو، پروکوئست، ساینس دایرکت، و غیره) بیش از سایر پایگاه‌های موجود مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

شهرزادی (۱۳۸۵) در مقاله‌ی خود با عنوان "بررسی هزینه - سودمندی مجموعه‌های نشریات الکترونیکی موجود در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سال ۲۰۰۳" که پژوهشی پیمایشی بوده و با ابزار پرسشنامه و مراجعه‌ی حضوری به مسئولان بخش سفارش نشریات لاتین در ۱۵ دانشگاه دولتی شهر تهران انجام شد، به این نتایج دست یافت ۱- در سال ۲۰۰۳ در حدود ۷۰۲۸۴۰ دلار صرف اشتراک ۶۸۳۳۰ عنوان مجله الکترونیکی شد. ۲- میانگین هزینه‌ی هر بار استفاده از مجموعه‌های ساینس دایرکت، پروکوئست، ای سی اس^۲، آی او پی^۳، اوید^۴، ابسکو، امرالد در دانشگاه‌های مورد مطالعه به ترتیب ۰/۲۴، ۰/۸۸، ۱/۱۱، ۱/۲۱، ۱/۶۶، ۲/۰۲، و ۴/۴ دلار بوده است. به‌طور کلی مجموعه‌ی ساینس دایرکت از نظر هزینه - سودمندی و میزان استفاده در رتبه نخست قرار دارد.

حسن شاهی (۱۳۸۵) به بررسی نگرش و میزان استفاده‌ی اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز نسبت به پایگاه اطلاعاتی ابسکو، الزویر، ساینس دایرکت و پروکوئست پرداخت. نتایج نشان داد، به ترتیب پایگاه‌های الزویر، ساینس دایرکت، ابسکو، و پروکوئست مهم‌ترین و پر استفاده‌ترین پایگاه‌ها در بین اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز است. مهم‌ترین دلایل استفاده‌ی کاربران: سرعت در جست‌وجو و بازیابی اطلاعات و یافتن موضوعات جدید به منظور انجام پژوهش است.

1. Full text/ full image

2. ACS

3. IOP

4. OVID

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

خاصه و حاتمی (۱۳۸۶) در پژوهش خود به بررسی میزان استفاده‌ی اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که تعداد ۱۳۰ نفر از پاسخ‌گویان (۸۶/۷ درصد) از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته^۱ استفاده می‌کنند و تنها ۳۰ نفر (۱۳/۳ درصد) از این پایگاه‌ها استفاده نمی‌کردند. بیش‌ترین درصد استفاده، به دانشکده‌ی علوم انسانی تعلق دارد. در بین پایگاه‌های اطلاعاتی مورد استفاده، بالاترین درصد مربوط به ساینس دایرکت، الزویر^۲، و آی اس آی است.

در پژوهش سلمانی ندوشن و همکاران (۱۳۸۷) رابطه‌ی استفاده از مجلات الکترونیکی مشترک شده‌ی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با تعداد واحدهای درسی و مرتبه‌ی علمی اعضای هیئت علمی آن دانشگاه، بررسی گردید. گردآوری داده‌ها بوسیله پرسشنامه در بین ۱۲۳ نفر از اعضای هیئت علمی این دانشگاه انجام شد. نتایج نشان داد در بین اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تبریز، بیش‌ترین استفاده از پایگاه اطلاعاتی ساینس دایرکت و کم‌ترین استفاده‌ی آنان از پایگاه وایلی^۳ بود. عدم کیفیت اطلاعات پایگاه‌ها، مهم‌ترین عامل بازدارنده‌ی استفاده از پایگاه‌ها بود. ناکافی بودن منابع (کمیت) و عدم دسترسی آسان به اینترنت در درجه‌ی بعدی اهمیت قرار گرفتند. همچنین افزایش تعداد پایگاه‌ها و در اختیار داشتن اینترنت پرسرعت، مهم‌ترین عواملی بودند که می‌توانست موجب افزایش میزان استفاده از پایگاه‌ها توسط اعضای هیئت علمی شود.

ریاحی‌نیا^۴ و زندیان^۵ (۲۰۰۸) به ارزیابی مقایسه‌ای پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب، موتورهای کاوش، و منابع چاپی در برآوردسازی نیازهای اطلاعاتی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه‌های تربیت مدرس و تربیت معلم پرداختند. این پژوهش با استفاده از پرسشنامه و در سال ۱۳۸۵ انجام شد. نتایج پژوهش آنان نشان داد، دانشجویان ۶۳/۴ درصد از پایگاه‌های اطلاعاتی (به ترتیب ساینس دایرکت، پروکوئست، امرالد، ابسکو)، ۲۴/۳ درصد از موتورهای کاوش که اولویت اول آنها گوگل است، و ۱۱/۳ درصد از منابع چاپی استفاده می‌نمایند. همان‌گونه که اشاره شد، پژوهش‌های بسیار محدودی در ایران به صورت مستقل به بررسی چگونگی و میزان استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی در دانشگاه‌ها

1. online
4. Riahinia

2. Elsevier
5. Zandian

3. Willey

پرداخته‌اند. ابزار گردآوری داده‌های غالب پژوهش‌گران در این ارتباط، پرسشنامه و بعضاً مصاحبه است. این ابزارها روش استاندارد و متقن برای گردآوری داده‌ها و نوع تعاملات کاربران با این پایگاه‌ها نیست. در این پژوهش سعی گردیده تا علاوه بر ابزار پرسشنامه که دیگر پژوهش‌گران ایرانی از آن استفاده کردند، از ابزار تحلیل آمار مربوط به استفاده از منابع الکترونیکی که نتیجه‌ی فایل‌های گزارش تراکنشی این پایگاه‌ها است استفاده شود.

روش گردآوری داده‌های پژوهش

در این پژوهش از روش پیمایش و تحلیل آمار مربوط به استفاده از منابع الکترونیکی که توسط ناشران در اختیار مدیران مراکز مشترک این پایگاه‌ها قرار دارد، استفاده شده است. ناشران این آمارها را با استفاده‌ی از تحلیل گزارش‌های تراکنشی^۱ تحت وب خود تهیه می‌کنند. برای مطالعه رفتار کاربران و میزان استفاده از منابع الکترونیکی از روش‌های متعددی می‌توان استفاده کرد که عبارتند از (ونگ^۲، ۱۹۹۹، کاوی^۳، ۲۰۰۲):

- پرسشنامه؛
- مصاحبه عمیق؛
- مشاهده (ثبت وقایع)؛
- تحلیل گزارش‌های تراکنشی

گزارش‌های تراکنشی، ابزاری سودمند برای ثبت و ضبط تعاملات کاربران و نظام‌های اطلاعاتی برای بازیابی اطلاعات و پاسخ‌های دریافتی آنان است. اما باید توجه نمود استفاده از گزارش‌های تراکنشی به تنهایی نمی‌تواند روش مؤثری برای درک انگیزه‌ها، ویژگی‌ها، عوامل شناختی، و محیطی که بر رفتار اطلاع‌یابی کاربران تأثیر می‌گذارد باشد. به کارگیری روش‌های ترکیبی همانند گزارش‌های تراکنشی و پرسشنامه و یا مصاحبه، تصویر کاملی از پدیده‌ی رفتار اطلاع‌یابی کاربران در اختیار پژوهش‌گران قرار می‌دهد (جمالی^۴ و همکاران، ۲۰۰۵؛ جانسن^۵، ۲۰۰۶؛ رینی و جانسن^۶، ۲۰۰۹).

بنا به دلایل فوق، در این پژوهش تصمیم گرفته شد تا برای جامعیت بیش‌تر از روش

1. transaction log analysis
4. Jamali

2. Wang
5. Jansen

3. Covey
6. Rainie and Jansen

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

ترکیبی پرسشنامه و تحلیل آمار مربوط به استفاده از منابع الکترونیکی (که نتیجه تحلیل گزارش‌های تراکنشی تحت وب سرورهای این پایگاه‌ها است) استفاده شود. برای گردآوری داده‌های میزان، شکل و نوع مقالات نشریات الکترونیکی مورد استفاده‌ی کاربران دانشگاه امام صادق (ع)، این پژوهش از فایل‌های تحلیل آمار مربوط به استفاده از منابع الکترونیکی سرورهای مرکزی چهار پایگاه اطلاعاتی اِبسکو^۱، پروکوئست^۲ ۵۰۰۰، امرالد^۳، و جی استور^۴، و به منظور بررسی انگیزه‌ها، دلایل و چگونگی استفاده‌ی کاربران نیز از روش پیمایش و ابزار پرسشنامه بهره گرفته شد. این پرسشنامه شامل چهار سؤال بسته و یک سؤال باز برای دو گروه - گروه اول دانشجویان و گروه دوم اعضای هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع) - بود. داده‌ها بوسیله‌ی پست الکترونیکی، تلفنی، و حضوری گردآوری شد.

جامعه‌ی پژوهش

کاربران دانشگاه امام صادق (ع) در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ مجموعاً شامل ۶۷۹ نفر است که به تفکیک ۴۲۵ نفر دانشجوی کارشناسی، ۱۲۹ نفر دانشجوی کارشناسی ارشد، ۵۳ نفر دانشجوی دکتری، و ۷۲ نفر عضو هیئت علمی می‌باشند. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر مطابق جدول ۱ در مجموع ۳۲۰ نفر است که از این بین، ۲۸۷ نفر دانشجویان مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد، و دکتری، و نیز ۳۳ نفر عضو هیئت علمی تمام‌وقت دانشگاه امام صادق (ع) هستند. گزینش افراد برای پاسخ به پرسشنامه‌ی پژوهش با توجه به کاربرانی است که این افراد در هر مقطع و شغل، بالاترین ساعات استفاده از اینترنت را مطابق گزارش‌های لاگ سرور وب دانشگاه دارا بودند. پوشش زمانی این پژوهش، سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ است. لازم به ذکر است، به دلیل آنکه در سال تحصیلی پژوهش حاضر (۸۶-۱۳۸۵)، دانشکده‌ی مدیریت فاقد دانشجوی دکتری، و دانشکده‌ی ارتباطات نیز فاقد دانشجوی کارشناسی ارشد بود، لذا از جامعه‌ی آماری کنار گذاشته شدند.

1. Ebsco

2. Proquest 5000

3. Emerald

4. Jstor

جدول ۱. توزیع فراوانی توزیع پرسشنامه و جامعه آماری براساس دانشکده، شغل و مقطع آنان

دانشکده	شغل		کارشناسی		کارشناسی ارشد		دکتری		هیئت علمی		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
اقتصاد	۲۶	۸	۱۴	۴	۵	۲	۶	۲	۵۱	۱۶		
الهیات	۱۷	۵	۴	۱	۵	۲	۵	۲	۳۱	۱۰		
حقوق	۲۸	۹	۱۷	۵	۵	۲	۶	۲	۵۶	۱۸		
علوم سیاسی	۲۳	۷	۱۱	۳	۵	۲	۶	۲	۴۵	۱۴		
مدیریت	۶۷	۲۱	۲۵	۸	-	-	۵	-	۹۷	۳۰		
فرهنگ و ارتباطات	۳۱	۱۰	-	-	۴	۱	۵	۱	۴۰	۱۳		
جمع	۱۹۲	۶۰	۷۱	۲۲	۲۴	۸	۳۳	۱۰	۳۲۰	۱۰۰		

همان گونه که در جدول یک مشاهده می شود، بالاترین درصد آماری جامعه‌ی پژوهش حاضر به دانشکده‌ی مدیریت با ۳۰ درصد و کم‌ترین آن با ۱۰ درصد به دانشکده‌ی الهیات تعلق دارد.

بحث و تحلیل یافته‌ها

جدول ۲ میزان استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را نشان می دهد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می شود، بالاترین مجموع چکیده و متن کامل مقالات استفاده شده، مربوط به پایگاه "جی استور" با ۳۴ درصد و بعد از آن به ترتیب "امرالذ" ۳۲ درصد، "پروکوئست" ۲۸ درصد و "ابسکو" با ۸ درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. از نظر تعداد مراجعه به پایگاه‌ها، پایگاه "پروکوئست" با ۸۶۷۸ نفر (۴۷ درصد) در بالاترین و "ابسکو" با ۱۶۴۸ نفر (۹ درصد) در پایین‌ترین رتبه قرار دارد.

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

جدول ۲. میزان استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی توسط کاربران دانشگاه اما صادق (ع) در طول سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵

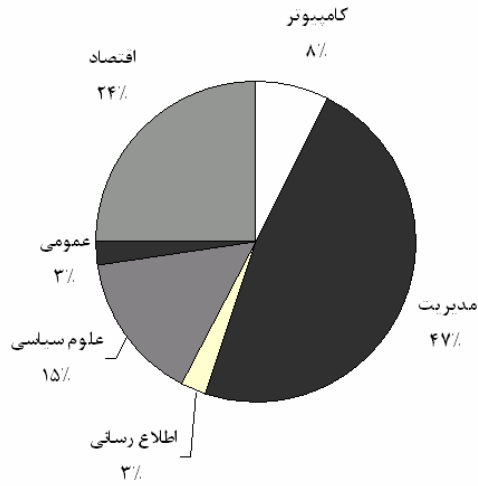
پایگاه اطلاعاتی	مقالات بازدید شده	اطلاعات کتاب‌شناختی و چکیده	درصد	متن کامل مقالات منتقل شده به شکل html	درصد	متن کامل مقالات منتقل شده به شکل pdf	درصد	مجموع متن کامل مقالات منتقل شده	درصد	مجموع مقالات چکیده و متن کامل	درصد	تعداد مراجعه	درصد
پروکوئست ۵۰۰۰	۲۸۷۷	۲۹	۲۹	۳۳۲۲	۵۸	۴۵۸۷	۲۷	۷۹۰۹	۲۷	۱۰۷۸۶	۲۸	۸۶۷۸	۴۷
جی استور	۳۰۶۶	۳۱	۳۱	۱	-	۹۸۸۳	۳۲	۹۸۸۳	۳۲	۱۴۴۵۰	۳۴	۵۱۹۳	۲۸
امرالذ	۴۳۲۰	۴۳	۴۳	۱۹۸۶	۳۵	۵۸۲۶	۳۵	۷۸۱۲	۲۶	۱۲۱۳۲	۳۲	۲۷۸۳	۱۵
ابسکو	۱۴۴۱	۱۴	۱۴	۴۲۹	۷	۹۲۹	۶	۱۳۷۸	۵	۲۸۱۹	۸	۱۶۴۸	۹
جمع کل	۱۰۰۲۴	۱۰۰	۱۰۰	۱۲۹۶۸	۱۰۰	۱۶۸۰۵	۱۰۰	۲۹۷۶۳	۱۰۰	۴۰۱۸۷	۱۰۰	۱۸۳۰۲	۱۰۰

در نمودارهای ۳، ۲، ۱؛ ۵۰ نشریه‌ی پر استفاده در بین نشریات پایگاه‌های اطلاعاتی که کاربران دانشگاه از آنها بهره بردند، مطابق تحلیل آمار گزارش‌های این پایگاه‌ها استخراج شده و در نهایت بر اساس بسامد موضوع و حوزه‌ی کاری، هر یک از آن نشریات طبقه‌بندی موضوعی شد. پایگاه اطلاعاتی امرالذ به دلیل آنکه تمامی نشریات آن در حوزه‌ی مدیریت و زیر موضوعات مرتبط با آن است، ۵۰ نشریه پر استفاده‌ی آن نیازی به طبقه‌بندی نداشت.

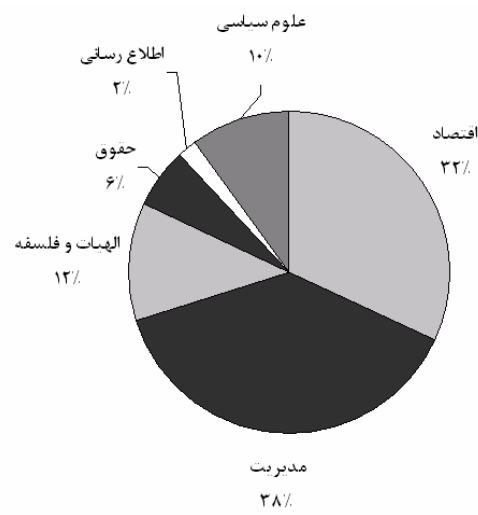
بیش‌ترین حوزه‌ی موضوعی نشریات پر استفاده، در پایگاه پروکوئست با ۴۷ درصد (نمودار ۱)، در پایگاه ابسکو با ۳۸ درصد (نمودار ۲)، و در پایگاه جی استور با ۳۴ درصد (نمودار ۳)، مربوط به موضوع مدیریت است.

۱. لازم به ذکر است متن تمامی مقالات پایگاه جی استور به صورت pdf است.

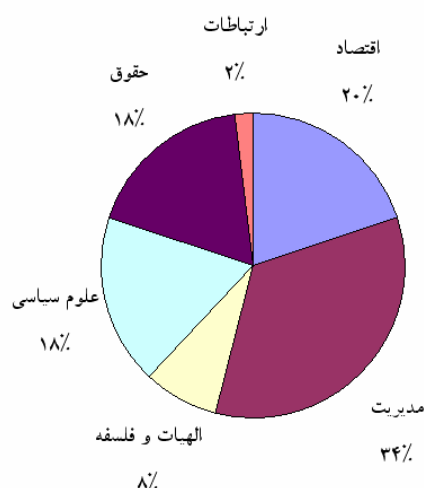

نمودار ۱. پراکندگی موضوعی ۵۰ نشریه‌ی پرستفاده‌ی کاربران از پایگاه پروکوئست ۵۰۰۰

نمودار ۲. پراکندگی موضوعی ۵۰ نشریه‌ی پرستفاده‌ی کاربران از پایگاه ايسكو

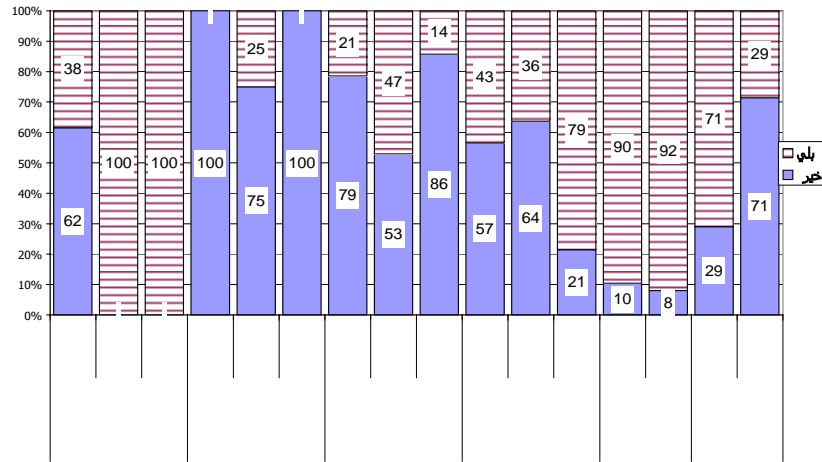
بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

نمودار ۳. پراکنندگی موضوعی ۵۰ نشریه‌ی پر استفاده‌ی کاربران از پایگاه‌جی‌استور

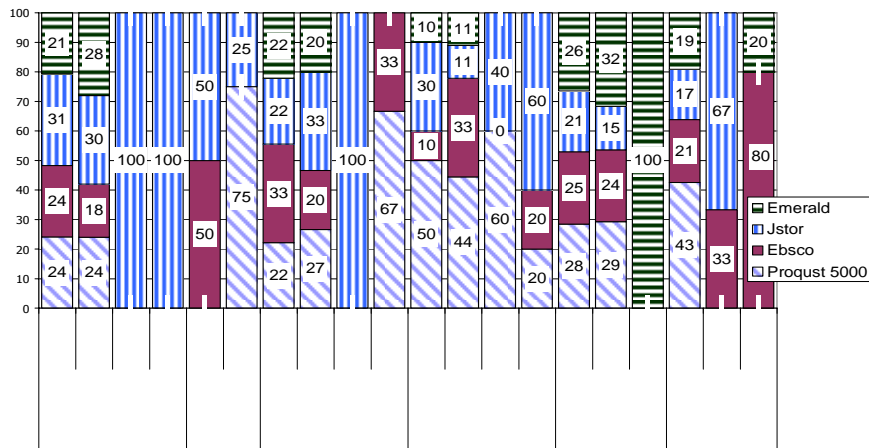
نمودار ۴ نشان می‌دهد دانشجویان دو مقطع کارشناسی و دکتری دانشکده‌ی الهیات از پایگاه‌های اطلاعاتی استفاده نمی‌نمایند، اما تمامی دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری دانشکده‌ی اقتصاد از این پایگاه‌ها استفاده می‌کنند. لازم به ذکر است به دلیل آنکه تمامی اعضای هیئت علمی جامعه‌ی آماری (۱۰۰ درصد) مدعی استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی بودند، در این نمودار برای جلوگیری از تراکم داده‌ها از ذکر آن خودداری شد. با توجه به آنکه دانشجویان مقاطع کارشناسی و دکتری دانشکده‌ی الهیات - همان‌گونه که در نمودار ۴ مشخص است - از این پایگاه‌ها استفاده نمی‌کنند، در نمودارهای ۵ الی ۹ نتایج آنها لحاظ نشد.

نمودار ۴. درصد استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی

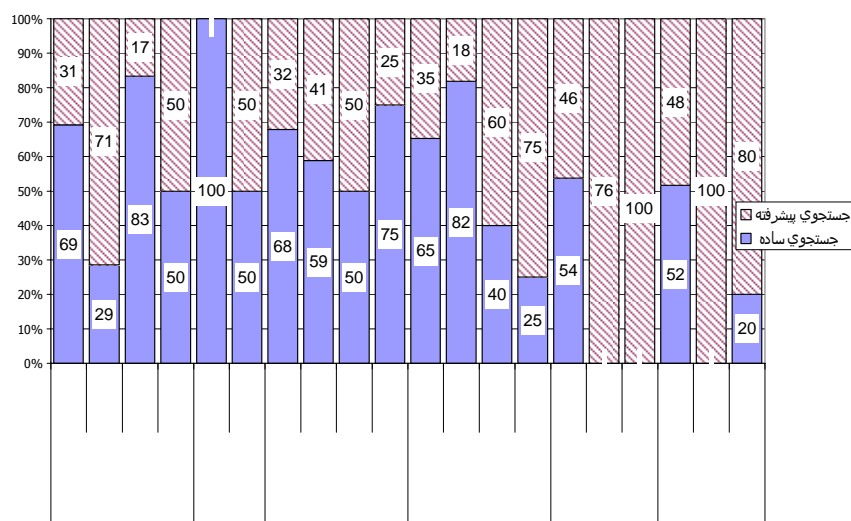
با توجه به نمودار ۵، ۱۰۰ درصد دانشجویان مقطع دکتری و استادان دانشکده‌ی اقتصاد و نیز ۱۰۰ درصد دانشجویان مقطع دکتری دانشکده‌ی حقوق از پایگاه‌ی جی استور استفاده می‌کنند. مطابق همین نمودار، ۱۰۰ درصد اعضای هیئت علمی دانشکده‌ی مدیریت از پایگاه امرالد استفاده می‌کنند. ۸۰ درصد اعضای هیئت علمی دانشکده‌ی فرهنگ و ارتباطات از پایگاه ابسکو و ۷۵ درصد اعضای هیئت علمی دانشکده‌ی حقوق از پرو کوئست استفاده می‌نمایند.

نمودار ۵ - درصد استفاده از هر پایگاه اطلاعاتی

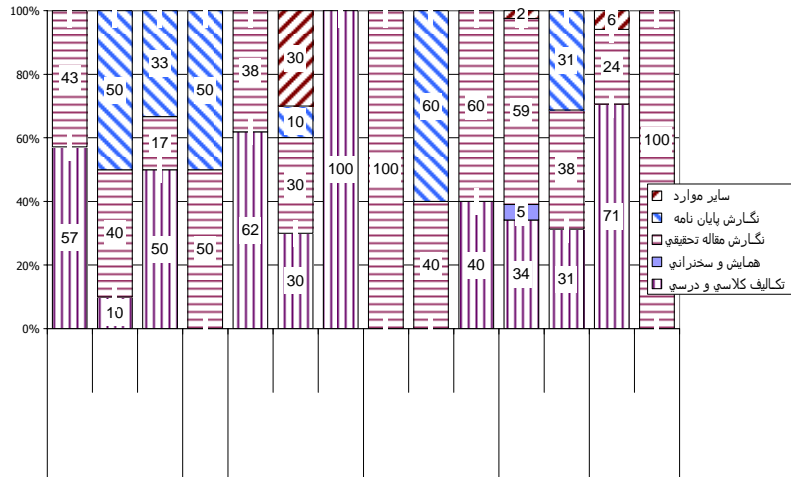
بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

نمودار ۶، نوع جست‌وجو در پایگاه‌های اطلاعاتی را نشان می‌دهد. تمامی دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشکده‌ی الهیات از جست‌وجوی ساده؛ و در نقطه‌ی مقابل آن، تمامی اعضای هیئت علمی دانشکده‌ی مدیریت و دانشجویان دکتری دانشکده‌ی فرهنگ و ارتباطات از جست‌وجوی پیشرفته استفاده می‌کنند.

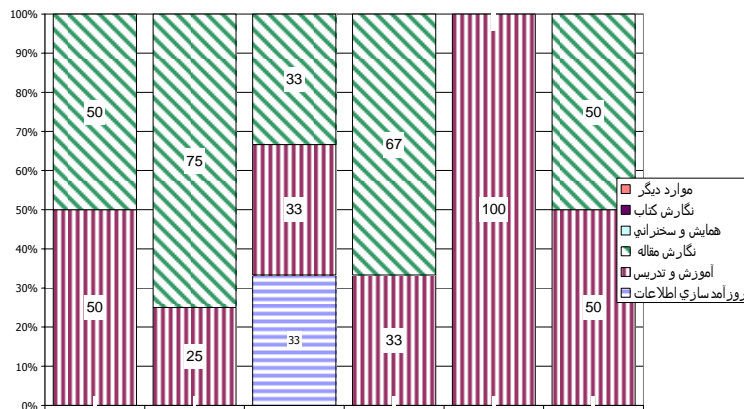
نمودار ۶. نوع جست‌وجو در هر یک از پایگاه‌های اطلاعاتی

بر اساس نمودار ۷، بالاترین دلیل و انگیزه‌ی استفاده‌ی دانشجویان از پایگاه‌های اطلاعاتی در بین مقطع کارشناسی دانشکده‌ی علوم سیاسی، نگارش مقاله‌ی پژوهشی و در بین دانشجویان مقطع دکتری دانشکده‌ی حقوق، تکالیف کلاسی و درسی به میزان ۱۰۰ درصد می‌باشد.

نمودار ۷. دلایل استفاده دانشجویان از پایگاه‌های اطلاعاتی

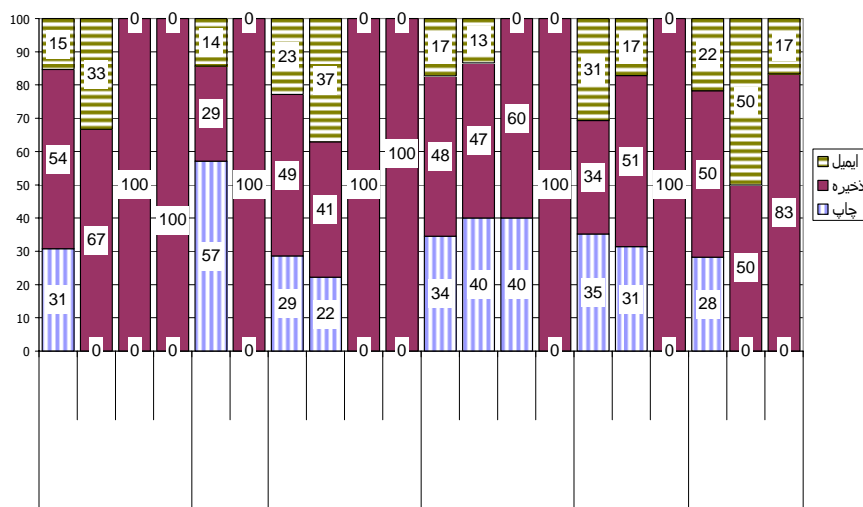
طبق نمودار ۸، دلایل و انگیزه‌های اعضای هیئت علمی برای استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی در دانشکده‌ی مدیریت (با ۱۰۰ درصد) و دانشکده‌ی الهیات (با ۷۵ درصد) آموزش و تدریس است. در دانشکده‌ی علوم سیاسی، نگارش مقاله‌ی علمی (با ۶۷ درصد) اصلی‌ترین انگیزه‌ی اعضای هیئت علمی برای استفاده از پایگاه اطلاعاتی می‌باشد. نگارش کتاب، همایش و سخنرانی به‌عنوان انگیزه‌ی اعضای هیئت علمی در استفاده از پایگاه اطلاعاتی جایگاهی ندارد.

نمودار ۸. دلایل استفاده‌ی اعضای هیئت علمی از پایگاه‌های اطلاعاتی

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

از بین سه عمل چاپ، ذخیره و ارسال از طریق پست الکترونیکی مقالات بازیابی شده‌ی پایگاه‌های اطلاعاتی، عمل ذخیره در بین دانشجویان دکتری و استادان دانشکده‌ی اقتصاد و دانشکده‌ی حقوق و استادان دانشکده‌های علوم سیاسی، مدیریت و الهیات (با ۱۰۰ درصد) بیش‌ترین سهم را دارا می‌باشد (نمودار ۹).

نمودار ۹. نوع خروجی اطلاعات گردآوری شده از پایگاه‌های اطلاعاتی

نتیجه‌گیری

- تعداد کاربران دانشکده‌ی مدیریت بیش از سایر دانشکده‌هاست. این امر باعث گردیده تا بیش‌ترین درصد موضوعی نشریات به حوزه‌ی مدیریت اختصاص یابد.
- شکل اغلب مقالات تمام‌متن بازیابی شده در بین کاربران پی‌دی‌اف است. این یافته با پژوهش‌های کی (۲۰۰۲)، نیکولاس (۲۰۰۵)، و گلیانی مقدم (۲۰۰۸) هم‌خوانی دارد. شباهت ظاهری شکل مقالات پی‌دی‌اف با نمونه‌ی چاپی مقالات نشریات همانند اندازه‌ی قلم‌های متن، تورفتگی پارگراف‌ها، قرارگیری شکل‌ها و جداول و نمودارها در جای خود و به همان اندازه، سهولت خواندن، و انطباق صفحه‌بندی با نمونه چاپی را می‌توان از دلایل تمایل کاربران به آن دانست. این مسئله نشان می‌دهد که کاربران هنوز تمایل به شکل و ظاهر چاپی مقالات - علی‌رغم الکترونیکی شدن آن - دارند. از

مجموع ۶۷۹ کاربر دانشگاه، به طور متوسط هر کاربر ۲۷ بار در طول سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ به پایگاه‌های اطلاعاتی مراجعه کرده است.

- در بین کاربران دانشجو، دانشکده‌های الهیات و حقوق کم‌ترین استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را داشته‌اند. از دلایل آن می‌توان به این نکته اشاره کرد که استفاده‌ی بیش‌تر کاربران این دانشکده‌ها از متون اسلامی، فقه و اصول، قرآن، و روایات و احادیث است تا متون خارجی؛ مگر برای مواردی نادر همانند مطالعه‌ی تطبیقی، ادبیات موضوعی، دیدگاه صاحب‌نظران خارجی و یا متون فلسفی.
- بنا به دلایل ذیل، میزان استقبال کاربران دانشگاه از پایگاه ابسکو بسیار کم‌تر از پایگاه پروکوئست ۵۰۰۰ می‌باشد. الف- تأخیر زمانی بیش از چهار ماه برای قرارگیری اطلاعات مقالات نشریات ابسکو در پایگاه، ب- کم بودن تعداد نشریات تمام‌متن ابسکو نسبت به پروکوئست ۵۰۰۰، ج- کم بودن بانک‌های اطلاعاتی ابسکو در مقابل بانک‌های اطلاعاتی پروکوئست ۵۰۰۰، د- محیط جست‌وجوی راحت و کاربرپسند پروکوئست ۵۰۰۰ در مقابل پایگاه ابسکو، ح- مجهز بودن پایگاه پروکوئست ۵۰۰۰ به بانک اطلاعاتی بیش از دو میلیون پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد و دکتری امریکای شمالی و بعضاً اروپایی. اولویت پایگاه پروکوئست بر ابسکو با یافته‌ی پژوهش ریاحی‌نیا و زندیان (۲۰۰۸) و مقاله‌ی شهرزادی مطابقت دارد، اما با پژوهش حسن شاهی (۱۳۸۵) مغایر می‌باشد. پایگاه‌جی‌استور به دلیل آنکه آرشیو کامل تمامی شماره‌های نشریات تحت پوشش خود را که بعضاً به بیش از یک قرن می‌رسد در خود جای داده است و تمامی حوزه‌های علمی و پژوهشی دانشکده‌های دانشگاه امام صادق (ع) را پوشش می‌دهد، با استقبال کاربران تمامی دانشکده‌ها مواجه است. به گونه‌ای که بیش‌ترین حجم مقالات دانلود شده مربوط به این پایگاه است..
- به طور میانگین، اکثر کاربران از جست‌وجوی ساده‌ی پایگاه‌های اطلاعاتی استفاده می‌نمایند. از دلایل آن می‌توان به فقدان آشنایی چگونگی جست‌وجوی پیشرفته و قابلیت‌های آن اشاره کرد. نتیجه‌ی پژوهش کی (۲۰۰۲) نیز مؤید این واقعیت است.
- تکالیف کلاسی و درسی، و نیز نگارش مقاله از مهم‌ترین دلایل دانشجویان در استفاده

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

از پایگاه‌های اطلاعاتی، و آموزش و تدریس و نگارش مقاله بالاترین دلیل استفاده استادان از این پایگاه‌ها است.

- کاربران بیش‌ترین اطلاعات گردآوری شده از پایگاه‌های اطلاعاتی را به‌صورت غیرطبقه‌بندی شده ذخیره می‌نمایند، که اکثر آنان به مشکل بازیابی مجدد اذعان داشتند و روشی برای بازیابی سریع و مشخص برای مقاله‌ی مد نظر خود در بین انبوهی از مقالات دانلود و ذخیره شده نداشتند.

پیشنهادها

- تهیه و سفارش پایگاه‌های اطلاعاتی بین‌رشته‌ای که آرشیو کاملی از شماره‌های گذشته با قابلیت دسترسی به مقالات تمام‌متن همانند پایگاه‌جی‌استور را برای کاربران مهیا سازد؛
- برگزاری کارگاه‌های مهارت‌افزایی خصوصاً برای دانشجویان به‌منظور آموزش چگونگی استفاده و جست‌وجوی کامل در پایگاه‌های اطلاعاتی؛
- تهیه و سفارش دیگر منابع اطلاعاتی الکترونیکی مناسب همانند پژوهش‌های اسلامی دانشگاه آکسفورد^۱ و یا لکسیز نکسیز^۲ برای رشته‌های الهیات و حقوق؛
- آموزش چگونگی استفاده‌ی کاربران دانشگاه از نرم‌افزارهای مناسب همانند اندنوت^۳ و ریفرنس منیجر^۴ به‌منظور بازیابی سریع مقالات مشخص و مد نظر آنان در بین انبوهی از مقالات دانلود و ذخیره شده درمیز کار^۵ کاربران.

منابع و مآخذ

جوکار، عبدالرسول؛ ذوالفعلی نژاد، عادل (۱۳۸۳). مشکلات و نقاط ضعف شبکه رزنت از دیدگاه کاربران دانشگاه شهید باهنر کرمان. فصلنامه کتاب، (۱)۱۱۵، ۱۱۵-۱۲۲.

حسن‌شاهی، محبوبه (۱۳۸۵). بررسی نگرش و میزان استفاده اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های اطلاعاتی ابسکو، الزویر، ساینس دایرکت و پروکوئست. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه شیراز، شیراز.

1. Oxford Islamic Studies Online
4. Reference Manager

2. Lexis Nexis
5. Desktop

3. EndNote

خاصه، علی اکبر؛ حاتمی، علی (۱۳۸۶). رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی علوم انسانی در پایگاه. مرکز اطلاع‌رسانی تحقیق و توسعه ایران. بازیابی از <http://www.irdic.ir/ShowPaper.aspx?PaperId=26>

سلمانی ندوشن، ابراهیم؛ حسینی نسب، داوود؛ شکرانه ننه کران، فرهاد (۱۳۸۷). رابطه استفاده از نشریات الکترونیکی مشترک شده دانشگاه علوم پزشکی تبریز با تعداد واحدهای درسی و مرتبه علمی اعضای هیات علمی آن دانشگاه. *مدیریت اطلاعات سلامت*، ۵ (۱).

شهرزادی، لیلیا (۱۳۸۵). بررسی هزینه - سودمندی مجموعه‌های نشریات الکترونیکی موجود در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سال ۲۰۰۳. *فصلنامه کتاب*، ۱۷ (۲)، ۱۲۹-۱۴۰.

عمرانی، ابراهیم (۱۳۸۶). از باشگاه خرید تا کنسرسیوم گزارش تجربه خرید جمعی مجلات چاپی و الکترونیکی دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری ۱۳۸۶-۱۳۸۵. *اطلاع شناسی*، ۴ (۳ و ۴)، ۸۹-۱۱۸.

Atakan, Cemal ; Atilgan, Dog̃an ; Bayram, O ̃ zlem (2008). An evaluation of the second survey on electronic databases usage at Ankara University Digital Library. *The Electronic Library* , 26 (2), pp. 249-259.

Atilgan, D.; Ozlem (Gokkurt) Bayram (2006). An Evaluation of Faculty Use of the Digital Library at Ankara University, Turkey. *The Journal of Academic Librarianship*, 32 (1), pp. 86-93.

Bar-Ilan, J.; Peritz, B. C.; Wolman, Y. (2003). A survey on the use of electronic databases and electronic journals accessed through the web by the academic staff of Israeli universities. *Journal of Academic Librarianship*, 29, pp. 346-361.

Borrego, Àngel; Anglada, Lluís; Barrios, Maite; Comellas, Comellas (2007). Use and Users of Electronic Journals at Catalan Universities: The Results of a Survey. *The Journal of Academic Librarianship*, 33 (1), pp. 67-75.

Davis, P.; Solla, L. (2003). An IP-level analysis of usage statistics for electronic journals in chemistry: making inferences about user behaviour. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 54 (11), pp. 1062-8. Retrieved from eic.edc.org/cwis_docs/Book%20of%20PU%20Papers/Davis_ASIST.Pdf

de Groote, S. L.; Dorsch, J. L. (2001). Online journals: Impact on print journal usage. *Bulletin of the Medical Library Association*, 89, pp. 372-378.

Galyani Moghaddam, Golnessa; Talawar V. G. (2008). The use of scholarly electronic journals at the Indian Institute of Science: a case study in India. *Interlending & Document Supply*, 36(1).

Jamali, H. R.; Nicholas, D.; and Huntington, P. (2005). The use and users of scholarly e-journals: A review of log analysis studies. *Aslib Proceedings*, 57 (6), pp. 554-571.

Jansen, Bernard J. (2006). Search log analysis: What it is, what's been done, how to do it. *Library & Information Science Research*, 28, pp. 407-432.

بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های ...

- Jenkins, C. (1997). User Studies: electronic journals and user response to new modes information delivery. *Library Acquisitions: Practice and Theory*, 21 (3), pp. 355-363.
- Ke, H.; Kwakkelaar, R.; Tai, Y.; Chen, L. (2002). Exploring behaviour of e-journal users in science and technology: transaction log analysis of Elsevier's ScienceDirect OnSite in Taiwan. *Library and Information Science Research*, 24 (3), pp. 265-91.
- Kidd, Tony (2002). Electronic journal usage statistics: present practice and future progress. *statistics in practice: merging and managing*. Retrieved from <http://www.lboro.ac.uk/departments/ls/lisu/downloads/statsinpractice-pdfs/kidd.pdf>
- Kyrillidou, Martha. (June 2004). Serials Trends Reflected in the ARL Statistics 2002-03. *ARL Bimonthly Report*, 234. Retrieved from <http://www.arl.org/newsltr/234/serials.html>
- Luther, Judy (2001). *White Paper on Electronic Journal Usage Statistics*. Retrieved from <http://www.clir.org/pubs/reports/pub94/pub94.pdf>
- Montgomery, King; Montgomery, C. H; King, D. W. (2002). Comparing library and user related costs of print and electronic journal collections: A first step towards a comprehensive analysis. *D-Lib Magazine*, 8 (10). Retrieved from <http://www.dlib.org/dlib/october02/montgomery/10montgomery.html>
- Nicholas, D.; Huntington, P.; Jamali, H. R.; Tenopir, C. (2006) What deep log analysis tells us about the impact of big deals: case study OhioLINK. *Journal of Documentation*, 62 (4), pp. 482-508.
- Nicholas, D.; Huntington, P.; Watkinson, A. (2005). Scholarly journal usage: the results of deep log analysis. *Journal of Documentation*, 61 (2). pp. 248-280.
- Obst, O. (2003). Patterns and costs of printed and online journal usage. *Health Information and Libraries Journal*, 20, pp. 22-32.
- Postgraduate students' perspectives. *The Electronic Library*, 26 (4), pp. 594-604.
- Rainie, Lee; Jansen, Bernard J. (2009). Surveys as a Complementary Method for Web Log Analysis. in Jansen, Bernard J.; Spink, Amanda; Taksa, Isak (ED). *Handbook of Research on Web Log Analysis*, Hershey: Information Science Reference, pp. 39-48.
- Riahinia, Nosrat; Zandian, Fatimah (2008). Evaluation of information providers and popular search engines on the base of postgraduate students' perspectives. *The Electronic Library*, 26 (4), pp. 594-604.
- Rogers, S. (2001). Electronic journal usage at Ohio State University. *College & Research Libraries*, 62 (1), pp. 25-34.
- Rowlands, Ian (2007). Electronic journals and user behavior: A review of recent research. *Library & Information Science Research*, 29, pp. 369-396.
- Rusch-Feja, D.; Siebeky, U. (1999). Evaluation of usage and acceptance of electronic journals: results of an electronic survey of Max Planck Society researchers including usage statistics from Elsevier, Springer, and Academic Press (full report). *D-Lib Magazine*, 5 (10), Retrieved from www.dlib.org/dlib/october99/rusch-feja/10rusch-feja-full-report
- Stanford E-Journal User Study (2001). E-journal usage study and scholarly practice: an

ethnographic perspective on the role and impact of e-journal usage among users of biomedical literature, Retrieved October 13, 2008 from http://institute21.stanford.edu/summer/speakers/jeon-slaughter_reading.doc

Tenopir, C. (2003). *Use and users of electronic library resources: an overview and analysis of recent research studies*. Report for the Council on Library and Information Resources, August, Retrieved from www.clir.org/pubs/reports/pub120/pub120.pdf

Tenopir, C.; King, D. W. (2002). *Towards Electronic Journals: Realities for Scientists, Librarians, and Publishers*. Washington, D. C.: Special Libraries Association.

به این مقاله، این گونه استناد کنید:

رجبی، عباس (۱۳۸۸). بررسی استفاده از نشریات الکترونیکی پایگاه‌های اطلاعاتی تحت وب در دانشگاه امام صادق (ع). *پیام کتابخانه*، ۱۵ (۲)، ۱۹۳-۲۱۶.